

MIÂRKKSÂLLAŽ TÄ'VVER

1

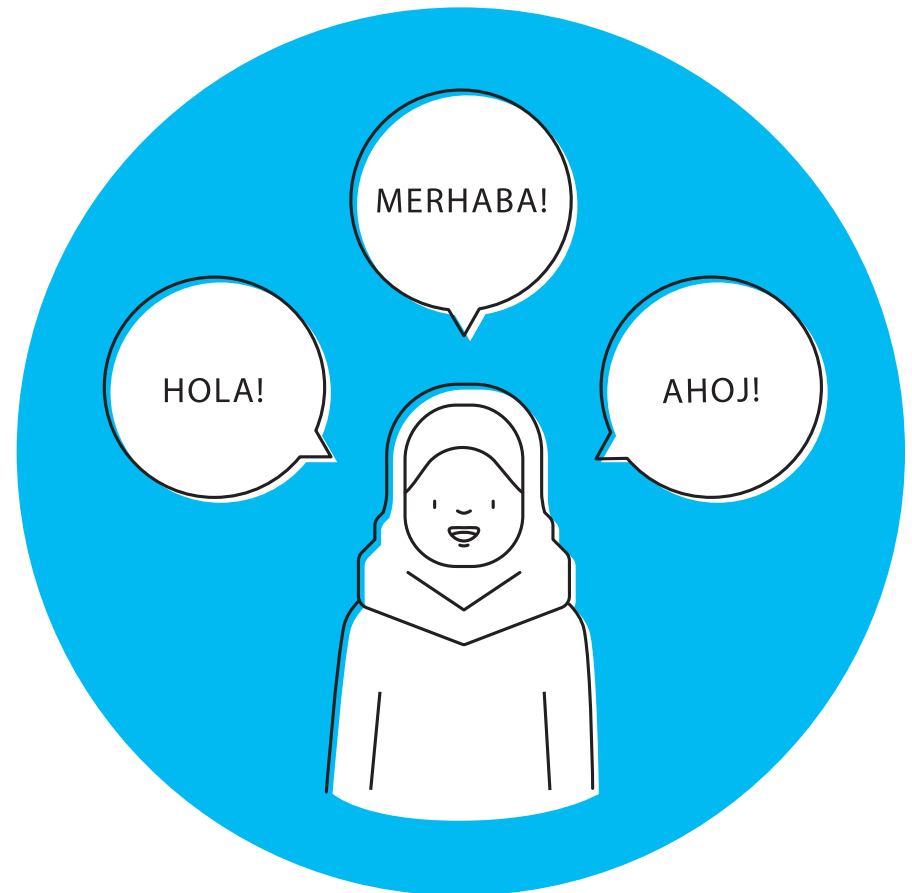
Ââ'nned mätt'tööttjivui'm peei'v le'be neä'ttel, kuä'ss mätt'töötti po'hte škoou'le möön-ne jiöcces miârkkšöövvi tä'vver le'be käärt tä'vvrest. Vuei'tt've'ted arvlöddâd, keäzz tä'vver ko'lle. Juõ'kkkaž mätt'töötti maainast tä'vvrest da tō'st, möözz töt lij su'ne vääžnai. Vuei'ttve'ted še vä'ldded viöggkäärtid tä'vvrin.

MÄTT'TÖÖTTÂD JUÕ'KĶ MÄÄNNPÂÄ'JJ ČIÂSS VEE'RD ALGGTIÖRVTÕS KOON-NE KĶIÖLIN

2

Lookkâmpââ'jj looppâst puk liâ mättjam tiörvted låå'jin jee'res kĶiölin.

TUE'JJE'KED ŠKOOUL NÕMMKÕÕLBID JEE'RES KÕÕLIN

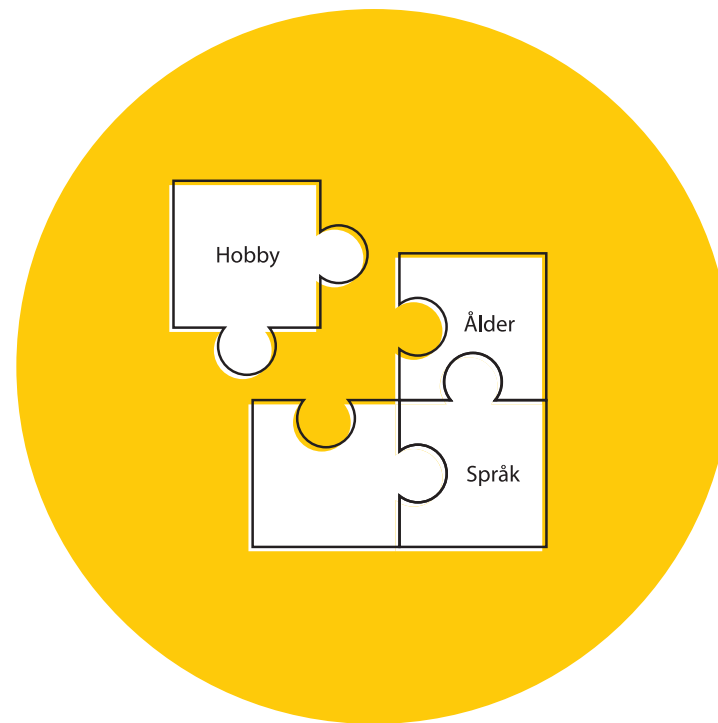
3

IDENTITE'TT- KU'SKŖSIÖRR

4

Raajjâd ä'rttlin identite'tt- ku'skŖsiörr.
Smiöttâd, mii tuejjad jue'kŖkast
jii'jjesnallšem.

BILEET

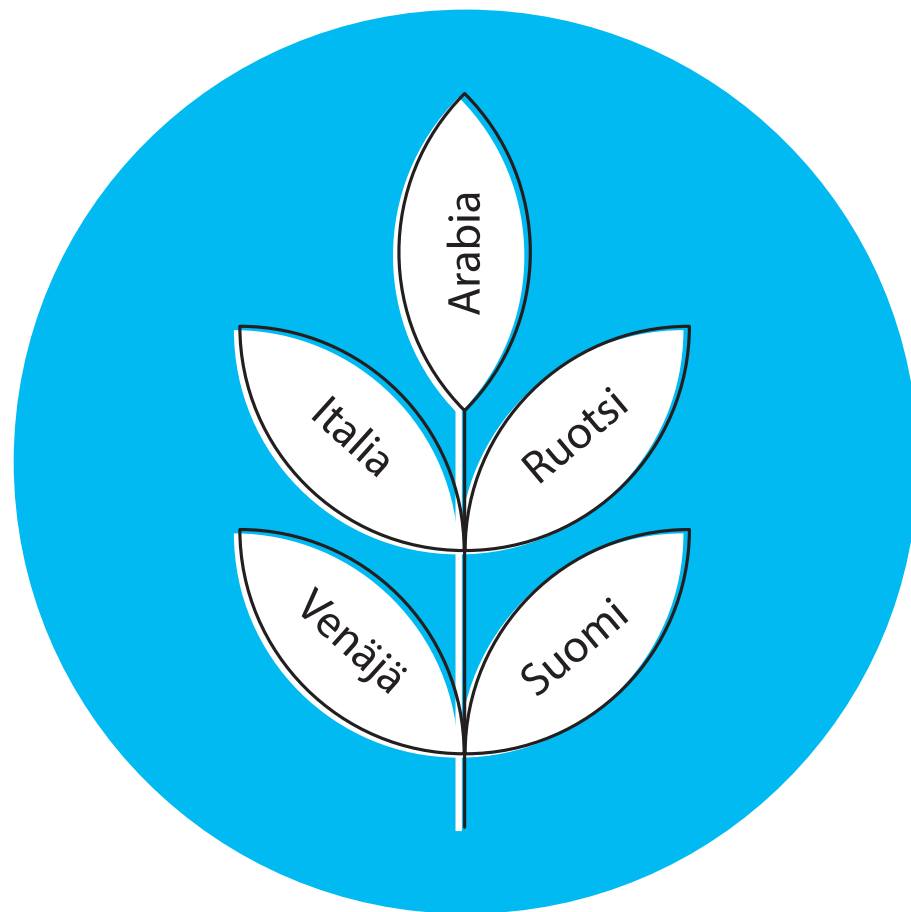
Tuâjj lij šiogg čounni tee'mme da tōōzz, mâi'd mätt'tōōtti ju'n teä'tte tee'mmest. Tuâjj vuäi't ää'nned še, gu mätt'tōttum tee'mm keärddee.

Tee'mmest älgg raajjâd seämma jiännai kōōččmōōžžid gu klaassâst liä mätt'tōōtti. Mätt'tōōttjid juä'kke kōōččmōōšlaappid da mânŋa tâä'st pe'jje musiikk soi'ttjed. Mät'tōōtti vä'z3e klaassâst, gu musiikk čuâjj da gu musiikk â'rstâ'tte, mätt'tōōtti â'cce paarr. Kuhttu kâ'čce kōōččmōōžž kuei'mstes vuärtōōggi da smiō'tte õoutsâä'jest va'sttōōzzid kōōččmōōžžid. Looppâst mätt'tōōtti še vuei'tte ke'ksjed kōōččmōōžžid kuei'mmses.

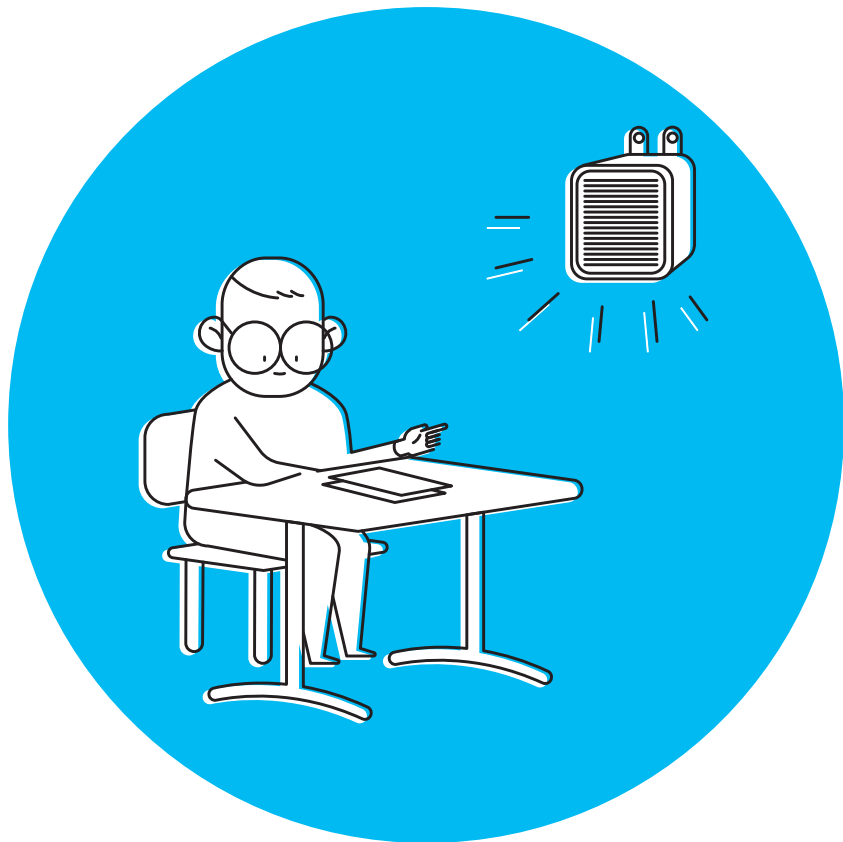
MÂI'D ĶIÕLID KLAASSÂST MAINSTE?

Raajjâd ä'rttlest mainstum ķiõlin plakatt, koon ää'bleķ mätt'tōōtti vuäžžä jiõjj va'lljeed. Plakatt vuäi't lee'd ouddmiärkkân ķiõlluu'lec, ķiõllmiâr, ķiõllmuõrr le'be ķiõllâ'imm. Piijjâd plakatt õlmmsa.

EUROOPLAI KÕLLPEEI'V Ä'NNE 26.9.

7

Raajjâd neä'ttel pood škoounii'kkin da persoonkoo'ddin kuultõõzzid jee'res kiõlin. Gu kuultõs puätt, smiõttâd ä'rttlin, mii kiõlid lij kõõččmest. Fi'ttji-a kii-ne, mâi'd kuultõõzzâst sarnnu? Kuultõõzz vuei'tte lee'd takainallšem, škooul a'rğge ko'lljeei saagg.

KÂ'LL KÕLL ŠKOOLSTAD MAINSTE?

8

Lââ'zste'ked škooulâd ne'ttseeidaid le'be koon-ne saggstõõllâmvuõllsa teâd tõ'st, kâ'll kÕll škooulâst mainste. Teätt vuâi't lee'd tee'kst, käärt, video le'be liiŋk ââ'blķest.

JIE'RMES CIÂLKÕS

9

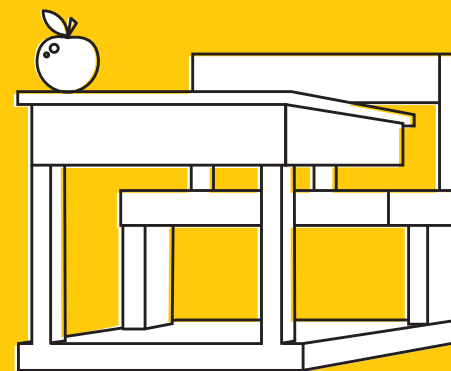
Va'llje'ked mõõn-ne mättaunnaz kēe'rjest, teättkēe'rjest le'be nee'ttest ciâlkõs, kää'tt kollai mätt'tõöttâm tee'mme. Sagstööllâd ciâlkõõzzâst, sii'skest da kiõlâst, 15-20 minuutt. Sagstöøllmõõžž vuäi't altteed kõõččmõõžžin: Mâi'd vuäinak ciâlkõõzzâst?

*Pukveärrsaž vuõrčest liâ pue'rab
vuei'tlvažvuõđ spraavdõõttâd tää'lvest
gu määngin jee'res päi'kkõlâddin.*

ŠKOOUL STUU'L

10

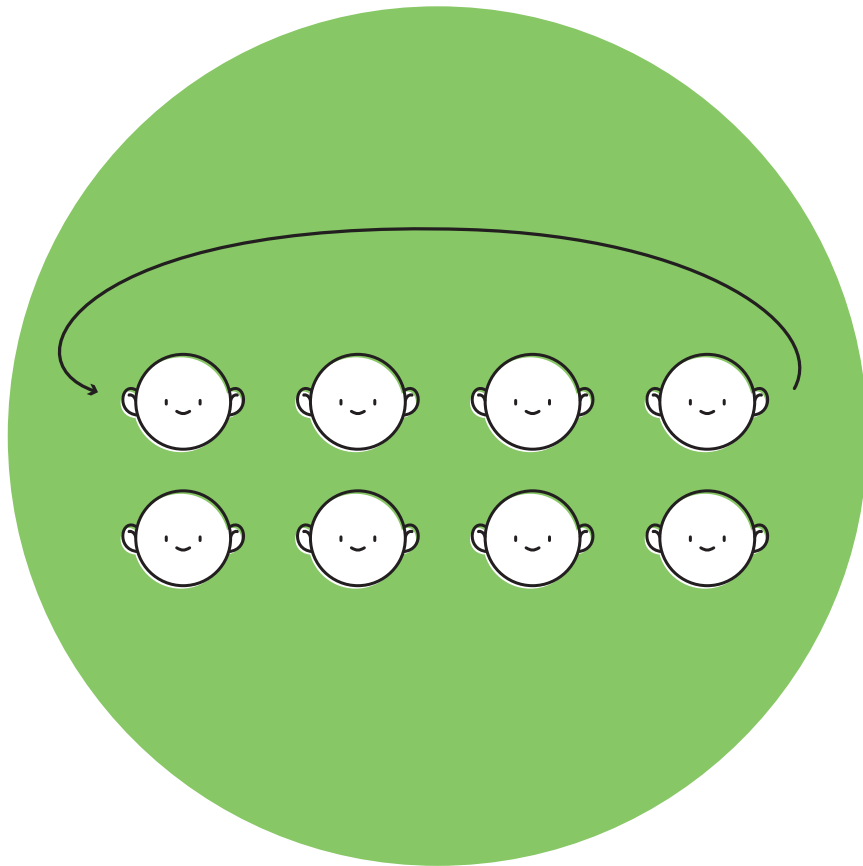
Ta'rkke'ked škooulpõört stuu'lid. Mu'vddem stuu'l jee'res paai'kin da jee'res oummin liâ? Ko'st liâ jäänmõssân stuu'l, ko'st jeä'la stuu'l? Mõõn šoora da vuâkksa stuu'l jee'res oummin liâ âânast? Tu'tkēe'ked še, mu'vddem stuu'l škooulâst le'jje ouddâl da mu'vddem stuu'l škooulin liâ âlggânmmest. A mu'vddem liâ pue'ttiäi'j škooul stuu'l?

SAGSTÕÕLLI RIÂDD

11

Riâššõõttke'ted kue'htten riâ'dde nu'tt štõ juõk'kkast lij puõttlõõžži paarr. Sagstõõllmen vuäi't ouddmiârkkân ha'rjõtõõllâd dialoogg le'be mainsted tõ'st mâi'd mättjem tä'bbe, vuei'ttlvažvuõđ liâ raaite'mes. Paarin vuäi't sagstõõllâd u'čtee'l u'vddem miârkk räija, kuä'zz paar vaajtâ'vve. Nu'bb riâdd pââšš pääi'kstes, gu nu'bb riâdd liikkad. Riâdd mâ'ŋŋkee'jjest âarrai vaajat riâdd alggkeäcca.

6.11. Â'NNE RUÕCCLAŽVUÕĐPEEI'V

12

Kuvddle'ked ä'rttlin Modersmålet sâng da kie'rddje'ked škooulâst da tøn â'lddpirrõõzzâst – Mâi'd ruõcck'iõllsaž kaunnve'ted?

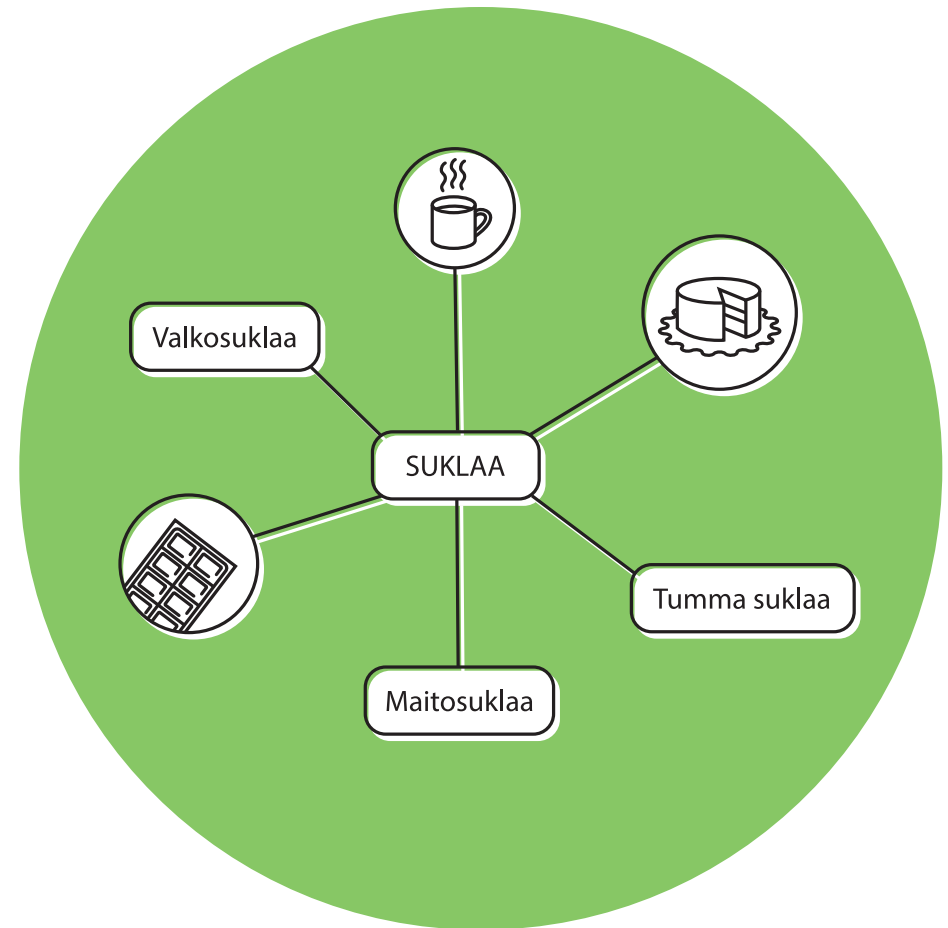
MORDDSI DA ĶIŌLI SNIIMLDŌKPEI'VVĶE'RJJ

Raajjâd ä'rttlin sniimldökpei'vvķee'rj, peei'v poodd õnnum ķiŏlin da morddsin. Sniimmâd vuâi't še jee'resnallšem ķiŏllâ'nnempaai'kid, ouddmiârkkân saagg vuŏlttummuš. Sniimldökpei'vvķerjja šâdd sniimldōōgg lââ'zen čiŏ'lģģōs tō'st, mu'vddem ķiŏllâ'nnempāai'ķest lij kōŏčcmōš. Noorrâd käärtid ō'httsaž klaass sniimldökpei'vvķerjja diģitaallaž vuâlže.

FI'TTŌS KARTT

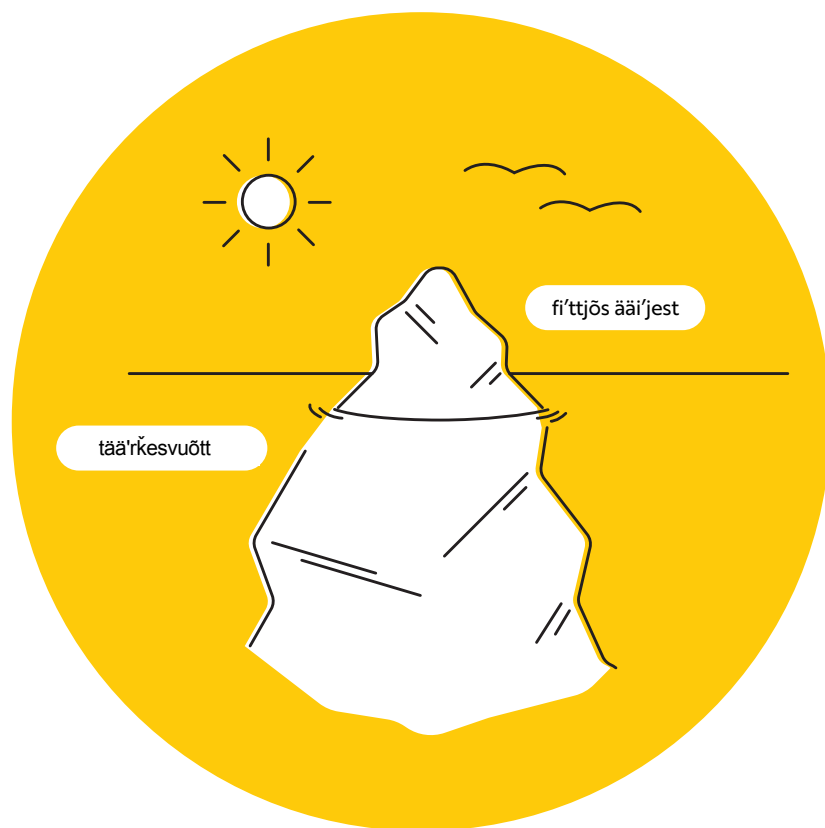
Ha'rjitoŏllâd fi'ttōskaart raajjmōš mätt'tōöttjivui'm. Mätt'tōötti vuäžža va'lljeed kōskkneez, mākam tee'mmest sij rä'jje fi'ttōskaart. Gu tee'mm vuäžž va'lljeed jiŏčč, ha'rjitoŏllmōš motivâstt. Vuâmmše'ķed, štō fi'ttōskaart vuâi't jää'llâ'tted še kaartivui'm.

KULTTUUR JIÕŅŅVÄÄ'RR

15

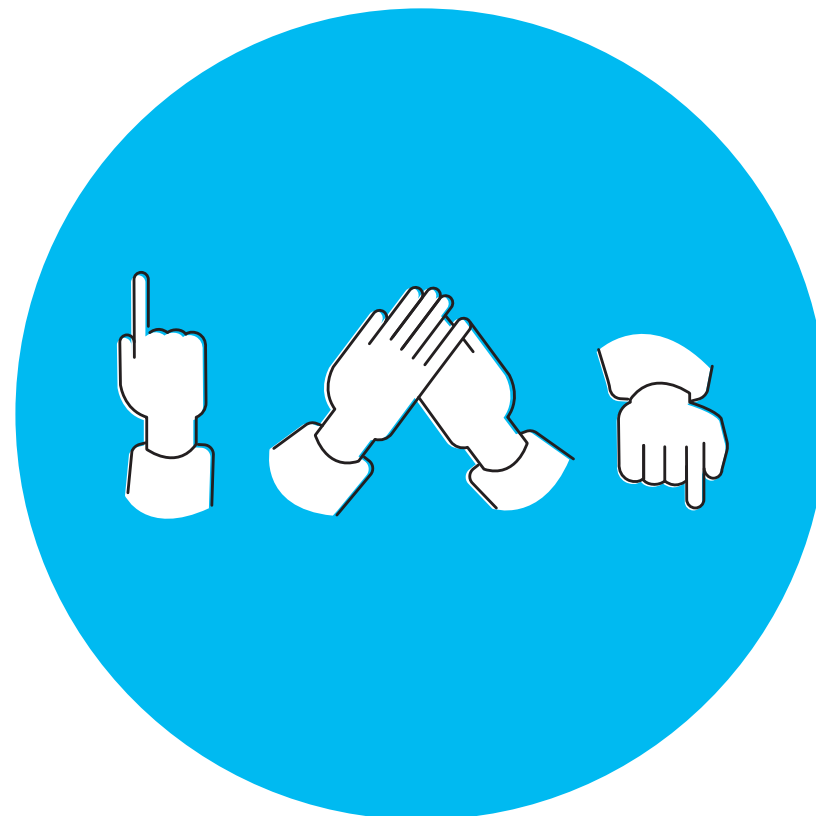
Sagstõõllâd kõskkneed kulttuurin jiõŅŅvää'rrkaart vie'kkin. Måkam kuõ'stti ää'sš kulttuurin liâ? Gu leä'ped noorrâm kulttuu're kuõ'stti aa'sšid, mainste'ked kulttuuri kuâ'stjete'mes vue'ssin, kook liâ õhtvuõðâst kulttuur kuõ'stti vue'ssid. Kulttuuri kuâ'stjete'mes vue'ss liâ ää'rv, fi'ttõõzz da åskkmõõžž.

MÄTT'TÕÕTTÂD Ä'RTTLIN SEÄVVLÕÕZZID

16

Ouddmiârkkân ooccee'l "sie'vvemķiõll alttõõzz" käunn peäggtoõõzzid.

Siõltte'ped-a juurdčed, mâi'd seävvlös miârkkšââvv?

VUÕLTŦÄÄ'RTTLINAD PÄÄ'STKOORTID ÄLGJÄNNMA

www.postcrossing.com

RAAJID PÄÄ'JJTEEI PROJE'KTT

Raajjäd ä'rttlin mättäaunas raajid päâ'jjteei proje'ktt. Proje'ktt vuäi't lee'd ouddmiärkkân määngkiöllsa da – kulttuurla ke'ttemkee'rij noormoš, škooul le'be klaass määngkiöllsa čuäitösvideo raajjmoš le'be määngkiöllsa kăpplöogg suõmmumuš da koreograaff raajjmoš.

FRAYEER MAALL

Sännõõzz mättjem maall tuåimmai ko'st täättaš mättaunnsest. Mätt'tõõtti teâu'dde maall õõutsâa'jest teättmazina le'be pømmja. Mätt'tõõtti o'cce va'lljuum tee'mest jiõcces odd' saa'nid da o'cce tõid meärtee'lm, synonym, k'eksje ciâlkõõzz, koozz sää'n suäpp da o'cce le'be pii'rste käärt. Ä'rttlest mätt'tõõtti vuei'tte lee'd vasttõõzzâst jee'res tuâjast. Škooulnei'kkid vuäi't še jue'kked kiõlloocceei ä'rttlid, koin lij tuâjjan juõ'kk peei'v lââ'zzted ma'lle 2-5 odd' sää'nned. Neä'ttel looppâst saa'nin vuäi'tte ää'nned keäštõõttmõš.

MAAI'LM KULTTUUR

Smiõttâd mätt'tõõttjivui'm, mii õhttsaž, ns.universallaž, jee'res kulttuurin lij. Smiõttâd mângja tä'st, lij-a tõi õhttsaž aa'sšin kuuitâg rätkk.

Ouddmiärkkân tiõrvtummuž lij universallaž, leša jee'res kulttuurin tiõrvtummuž nää'll rätkkje. Tiõrvtummuž nää'll rätkkje še kulttuur se'st.

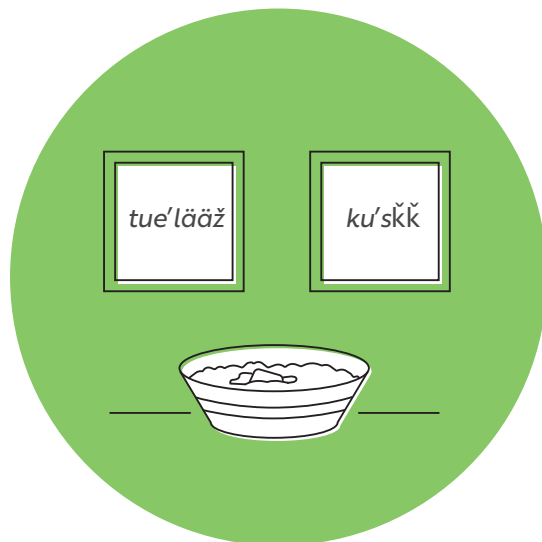
ÅÅCC PAARR

21

Ååcc paarr- tuâjast fe'rttai ooccâd paarr, keä'st lij jiijjad la'ppe suäppi lapp. Tuâjj suäpp nu'tt kiöl gu sii'sķe mätt'tööttmō'sše.

Ouddmiârkân:

1. Raaj kōōččmōš- da va'stteemlaappid tee'mmest, koid mättčiâssin ķiött'tōöllve'ted
2. Jue'jj nuu'bb-beälla klaassâst kōōččmōšlaappid da nuu'bb-beälla klaassâst vasttōslaappid.
3. Liikkee'l da mainstee'l kuei'mmsteez mätt'tööttji ōōlgči kaunnad kōōččmō'sše suäppi vasttōs le'be vasttō'sse suäppi kōōččmōš.
4. Gu mätt'töötti liâ kaunnam paarâs, sij ķee'rjte tee'mmest ođđ kōōččmōōžž.
5. Mätt'töötti lo'ķķe laappâs da ođđ kōōččmōōžžid jârnsid.
6. Vaaitōsmäinnan laappid vuai't sie'jted da paarr â'lğge occâd ođdest.

DIVED

buokcal gillii ja kultuvrii • sukella kieleen ja kulttuuriin • dyk i diversitet

KuTiMat

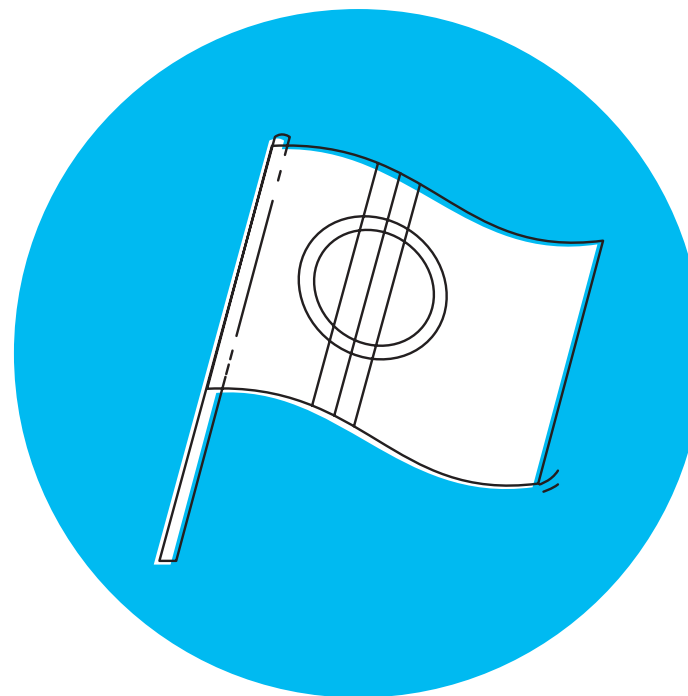
SÄ'MMLAI MEERSAŽPEEI'V Â'NNE 6.2.

22

sanosesaameksi.yle.fi

Ââ'nned meersažpeeiv kōskkneed da mätt'tööttke'ted sää'mkiöl.

Te'kstt: Tiō'ttiķ-a štō sää'mmliip ruō'psses pie'llkruugg čuōvâd peeiv da ââ'lek pie'llkruugg mannu?

DIVED

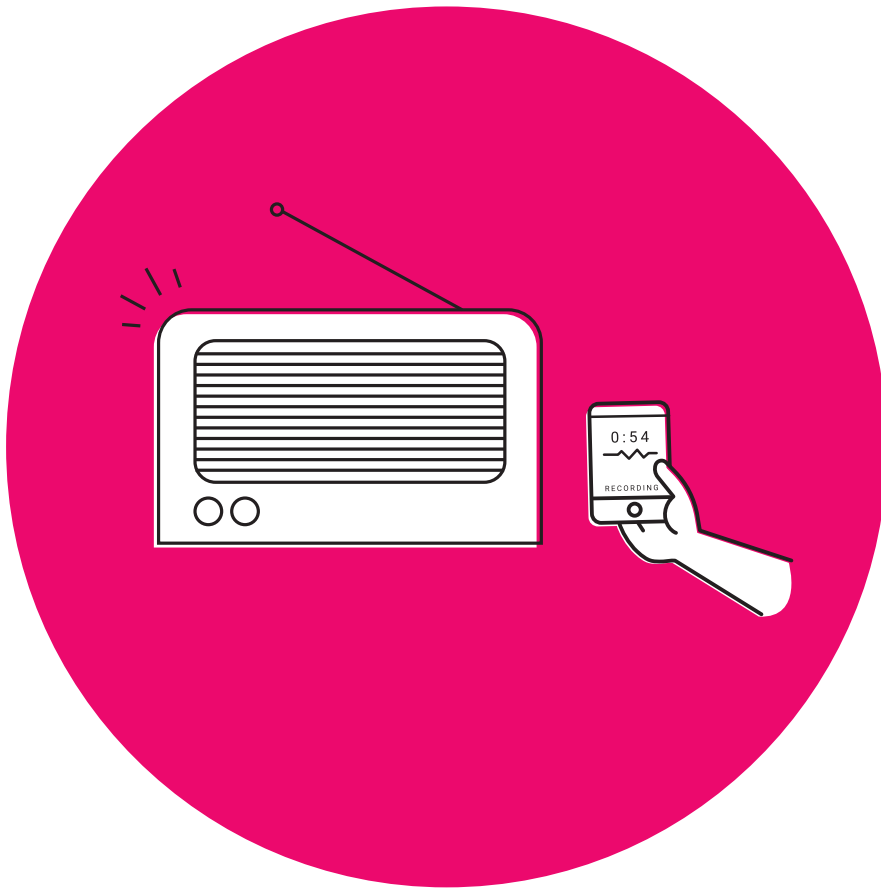
buokcal gillii ja kultuvrii • sukella kieleen ja kulttuuriin • dyk i diversitet

KuTiMat

MÄI'D KĪŌLID KAAUNAK PŌŌRDSTAD?

Kaaunak-a pŏördstad pā'jjel lāā'jj kīöllad? Vā'ldded tuōđstössān
kāärt le'be jiōntōōzz kāunnjam kīōlin.

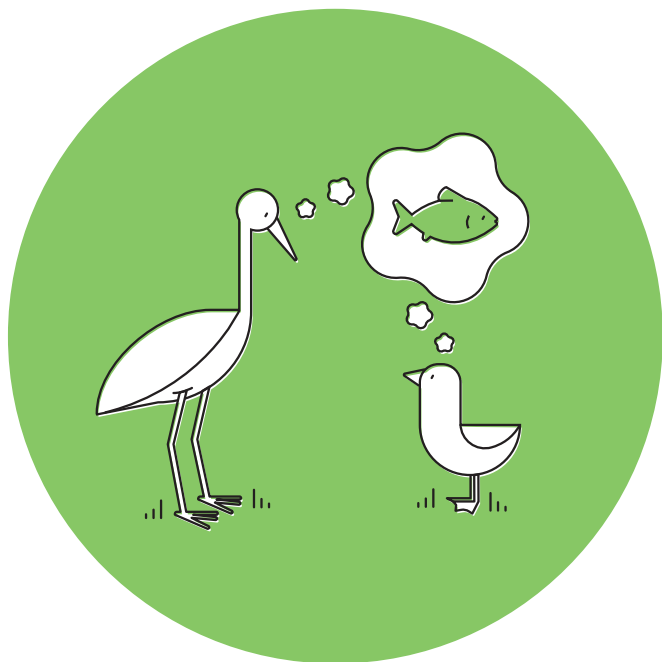
KALEVALA DA LÄ'DDLAI KULTTUURPEEI'V Ä'NNE 28.2.

Noorrâd kōskkneed lä'ddlai kulttuu're ko'lljeei tä'vvrid
kulttuurbo'kkse. Mainste'ked tō'st, mōōzz tä'vver va'lljō'tte
kulttuurbo'ksse. Mä'htt tōk ko'lle lää'ddkulttuu're? Haa'lemmen
vuei'ttve'ted jä'rsted kulttuurbooks tä'vvrin čuäitōōzz le'be
kulttuurjeärnakpäi'k, koozz vuäi'tt vuässōōttâd ceelâi škooul.

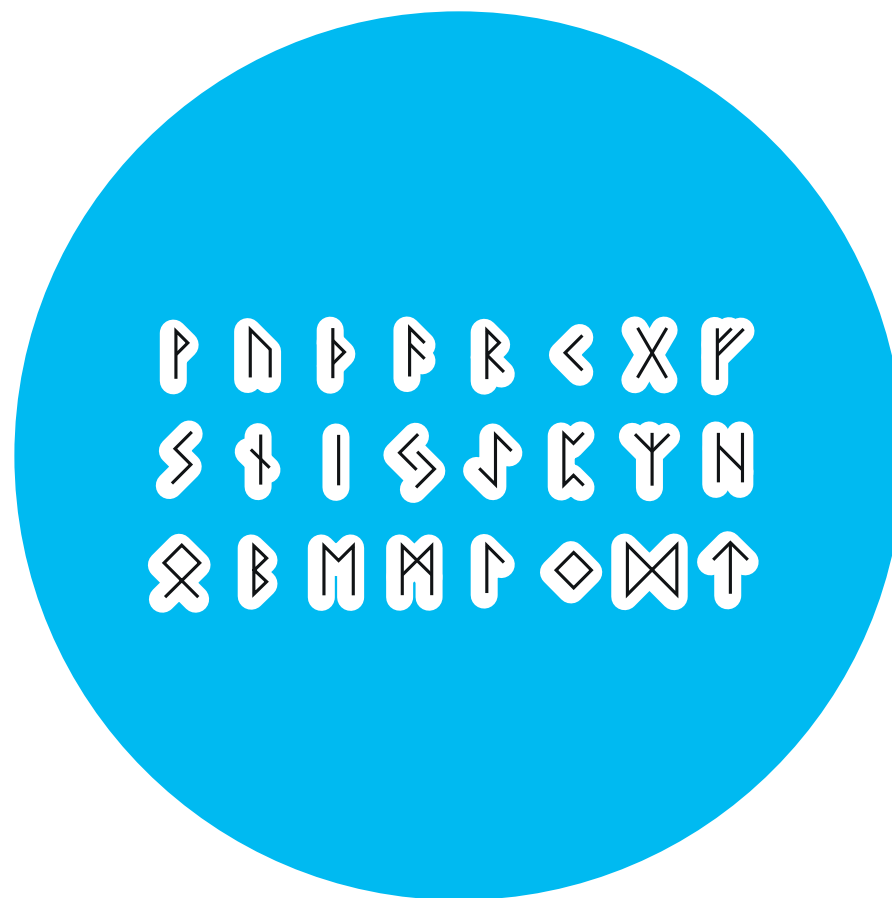
AA'SŠI VERDDUMMUŠ – VENN – DIAGRAMMI

Diagramm vuäi't ää'nned kuei'tt ää'sš verddummša, ouddmiärkkân jōnngäärad da jānnamvuu'd, mainnaz kue'htt hääm, kue'htt kīōl le'be kīdđlāā'dd da pääiklažlāā'ddi. Diagramm vie'kkin aa'sši räätk da ōhtlōsvuōdid vuäžž kue'stemnalla. Diagrammâst vuäi't še tue'jjeed plakaatt klaass seinna.

MAINSTAK-A "FUTIS AVI RYBY?

Raajjâd teätkkâaskaid jee'resnallšem kīōlin, kooi spesiaal-siōltteei ä'rttlest käunnje.

TIE'TTEK-A ŠTÕ LEÄK OUDDVUÕIGGÂDVUÕTTSAŽ?

Raajjâd õhttse'zze tuâjj, kää'tt čõunn ju'rdded vää'ld da ouddvuõiggâdvuõđid. U'ččtee'l peejj klaass u'vdde roskkle'e'tt da oudd juõ'kk mät'tõõttja põmmaipääll. Tuâjjan lij lä'ğsted põmmai roskkleta jiijjâz pääi'kest. Kēu'kklen oudâst ištjijn liâ pue'rab vuei'tlvažvuõđ appšed gu tuâggpeä'lnn ištjijn. Tuâggpeä'lnn še lä'ğstummus vuäi't o'nsted, leša tõt õõlgat jeänab vääi'v. Tuâjj lij šiõgg čuävtõk sagstõõllmõ'sše vää'ldest da ouddvuõiggâdvuõđâst.

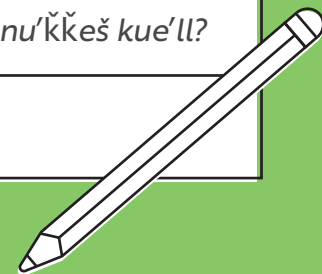
POODD AALGÂST DA LOOPPÂST

Teätt-taaul vuäi't âä'nned vie'kken, gu alte'ped odđ tee'mm kiõtt'tõõllâd. Bilein (kortt 5) säärne'e'l kiõtt'tõõllum tee'mmaid vuäi't čioõlmâ'tted täin keerjlain tuâjain. Teätt-tau'le lij hâlp mää'ced mäñjlubun, gu ouddtu'mmjum tee'mm kiõtt'tâ'le.

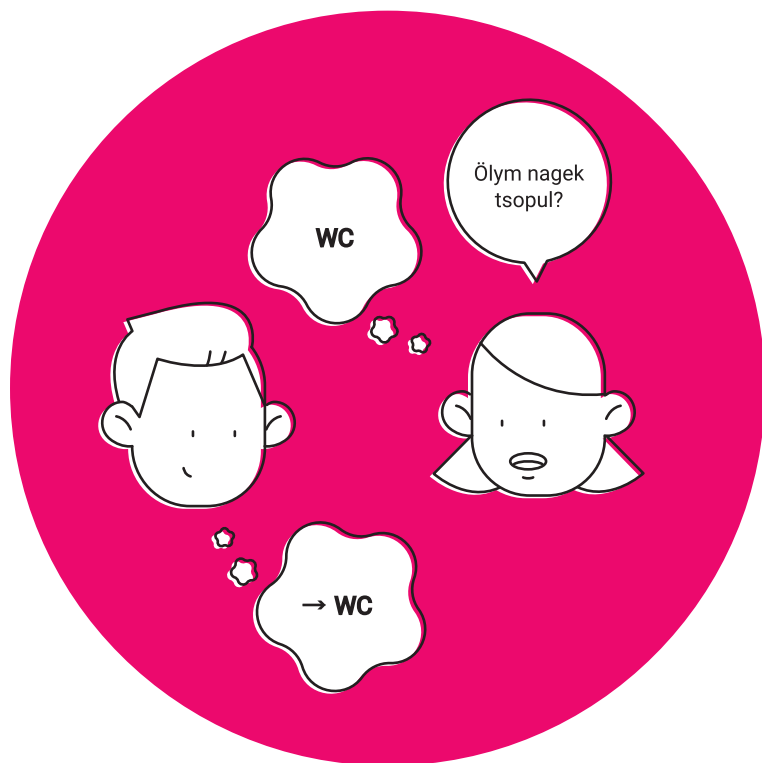
Nu'kkēš lij kue'll.

Lij-a nu'kkēš kue'll?

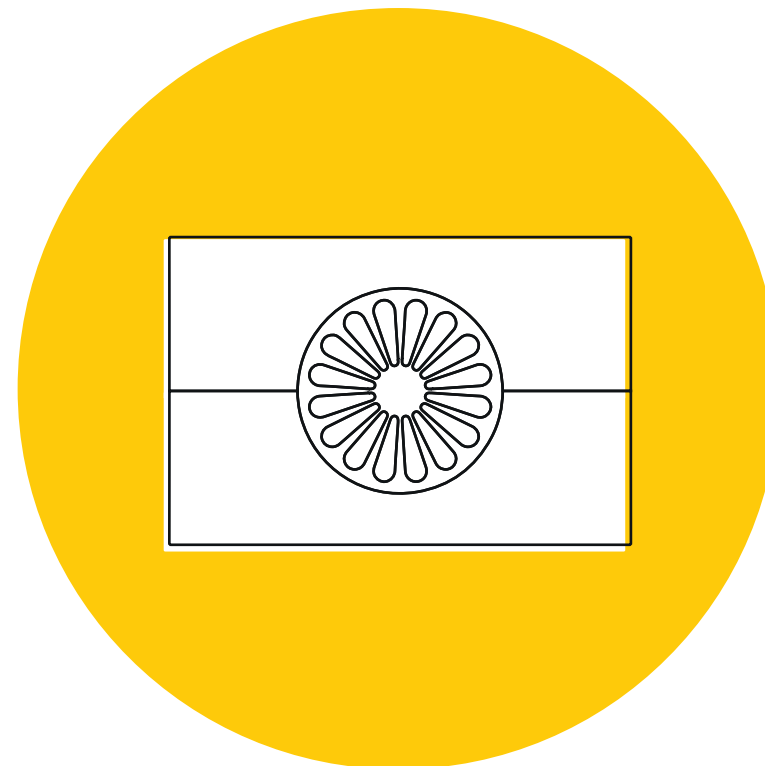
OÐÐ KĪŌLL

Jue'kķed klaass u'ccā'rttlid da juō'kķ ä'rttel oudāsvee'kk jiiĵāz kīōl, kāā'tt i'lla ni- mii vuōiġges, mainstum kīōll. Ä'rttel sne'mme video pääi'ķest, ko'st kīōl ā'ne. Videost kii-ne vuāi't oudmiārkkān kōōččād čuōkku nuu'žnka da nu'bb vuā'ppast vuōigg čuōkku. Looppāst klaassāst kīōččve'ted videoid da smiōttve'ted, māi'd kīōllāā'nempāāi'ķest tue'jĵee. Koogg vuāi't sārnnad, māi'd tōn pääi'ķest tue'jĵee, hā't kīōl ij fi'ttei?

ROMAN-NEE'KĶI MEERSAŽPEEI'V Ā'NNE 8.4.

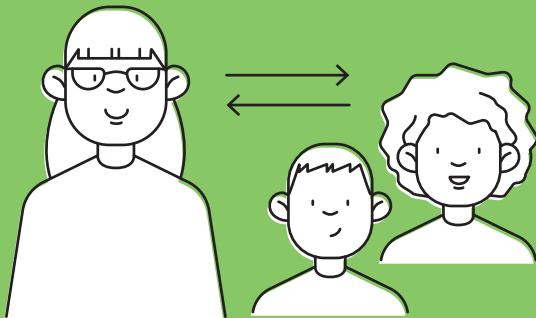
Tobdstōōttād ä'rttlined romaankulttu' re oudmiārkkān räppi, animaatioi le'be kīōl pääi'ķ.

Tie'tteķ-a, štō roman-nee'kķi liip āā'leķ eu'nn čuōvād āā'lm de väimmsaid āärvid da ruōnās määdd de tānālmmsaid āärvid?

VUE'STTVUÂRSAŽ MÄTT'TUMMUŠ

Va'llje'ked mätt'tōottem kăpplōk. U'čtee'l tuâjj lij malljâ'tted, mäh'tt vuōssmōs kăpplōk mätt'tečči jee'res är'ttla. Kăpplōoggâst o'cce täärk'mōs teâđ, räjje kōōččmōōzzid da čââvâ'tte kōskksaž teâđ. Puō'tti kăpplōogg jue'kkē ä'rttlid mätt'tōōttâm diōtt. Aalgâst u'čtee'l da ä'rttel mätt'tee vuârstes juō'kk nuu'bb kăpplōogg, leša mânŋa u'čtee'l mätt'tad aalg'tōskăpplōogg da ä'rttel mätt'tee looppid kăpplōoggid.

KIŌČČÂD SIE'VVEMĶIŌLLSAID ODDÂSVUŌLTTOŌZZID

Mâi'd mätt'je'ped sie'vvemķiŏlâst seu'rrjee'l oddâsvuŏlttōōzzid?

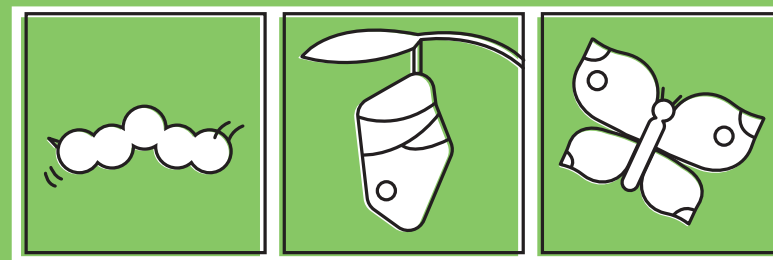
ŠKOOULI KULTTUUR

Škooulin lij jee'res jännmin jee'resnallšem kulttuurlaš vue'kk.
 Ouddmiârkkân: Liâ-a škooulâst čiâsskõõht? Mä'htt luõvâsvuõdid
 šiõtte? Mõõn kuu'kk škooulpee'v liâ? Ä'ne-a škooultrâaikaid?
 Ä'ne-a se'st alggkâ'mmid? Mä'htt u'čtee'lid säärnate? Mõõn
 jiânnai škooulin ou'dde leekksaid? Čiõlgte'ked mõõn-nallšem
 vue'kk škooulin liâ jee'res jännmin da sagstõõllâd tõin.
 Haa'lemmen vue'itve'ted ää'nned õõut škooulpee'v, koon-ne
 nuu'bb jännam škooul kulttuurlai vue'jji meäldlen.

KARTTRÄIDD

Raajâd lokkum kâpplõõggâst kartträid.

ĶIŅĻ- DA KULTTUURPIZZA

SmiŅttād koskkneed, mu'vddem diġituājj haa'le'ped ŅŅutsāā'jest
raajād, kāā'tt kuulċi ķiŅ'lle, kulttuu're le'be kuhttuid.

DiġisuāvldŅŅzz, -o'hjlmid le'be vuālaid vuāi'tt ŅhttŅŅllād jiijjāz
miŅll mie'ldd, da tuājast vuāi't āā'nned kāārt, jiŅnn, videoid le'be
tee'kstid.

